

PODSTAWOWE INFORMACJE

Powiat węgorzewski położony jest na Mazurach w północno-wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego. Jego południowa część to Kraina Wielkich Jezior Mazurskich, północna – Kraina Węgorapy. Kraina zwana jest również „Zielonymi Płucami Polski”. Znajduje się tu drugie co do wielkości jezioro w Polsce - Mamry.

Od północy powiat węgorzewski graniczy z Rosją (Obwód Kaliningradzki Federacji Rosyjskiej). Siedzibą władz samorządowych powiatu jest Węgorzewo (oddalone od Olsztyna o 117 km, od Warszawy o 280 km, od granicy państwa o 15 km).

Powierzchnia powiatu
węgorzewskiego – 693 km²

Powierzchnia lasów
– 21,2% (ok. 147 km²)

Wody (jeziora, rzeki, stawy)
– 15% (ok. 160 km²)

Liczba ludności powiatu – 23993 osoby
(stan na 30 września 2011 r.)

Średnia gęstość zaludnienia
– 29 osób/km²
(średnia wojewódzka – 59 osób/km²).

Powiat węgorzewski składa się z trzech
Gmin: Budry, Pozezdrze i Węgorzewo.

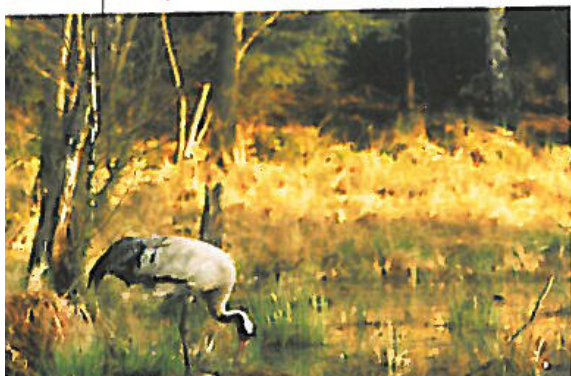
białe i bociany czarne. Chlubą gminy jest jedno z największych w Europie siedlisk bociana białego. Każdego roku gniazduje tu około 100 bocianych par. Dziewicze tereny leśne zasobne w zwierzynę i owoce runa leśnego, szczególnie zachęcają do przemierzania ścieżek rowerem lub pieszo. Przeszywające leśną ciszę wycie wilków, odgłosy żurawi czy ryki walczących jeleni na pewno będą gwarantem niezapomnianych przeżyć. Obszar gminy Budry to skrawek najczystszych Mazur, ceniony przez ludzi szukających spokoju, nie zdeptanych ścieżek i kontaktu z dziką przyrodą nie tylko w sezonie wakacyjnym, ale też przez cały rok.

WARTO ZOBACZYĆ

Lasy Skaliskie z Bagnem Minta

Mało dostępny, dziki kompleks leśny, otoczony bagnistą, polodowcową kotliną – Niecką Skaliską, która jest ostoją, a zarazem matecznikiem dla dzikiej zwierzyny. Wymarzone miejsce dla koneserów pierwotnej fauny i flory. Stale bytują tu jelenie, losie, wilki, rysie, jenoty i borsuki. Na terenach bagiennych Lasów Skaliskich gniazdują żurawie, bocian czarny i orły bieliki.

Lasy Skaliskie z Bagnem Minta

Rzeka Węgorapa

Dolina Węgorapy

Wijąca się barwnie wśród pól północnej części gminy rzeka Węgorapa, w której spotkać można wydry i bobry. Ciekawostką hydrotechniczną na tym terenie jest Kanał Brożajcki łączący rzekę Węgorapę z Gołdapą. Historia budowy kanału sięga 1773 r. Z tego okresu zachowały jeszcze się liczne urządzenia, które można spotkać przemierzając barwne trasy rowerowe wzdłuż kanału. O niezwykłości przyrodniczej tego terenu świadczy występowanie ok. 40 gatunków ptaków, często rzadkich i zagrożonych.

Neoklasycy pałac w Dąbrówce Nowej z XIX w. oraz Kościół z XVII w.

Parterowy dwór wzniesiony w 1862 r., w stylu klasycystycznym. Założony na rzucie prostokąta, ze ścianką kolanową; przykryty dwuspadowym dachem. Na szczególną uwagę zasługuje park o kompozycji krajobrazowej (ok. 5 ha), z pięknym starodrzewiem (lipy, dęby, jesiony, graby), zachowanymi alejami z widocznymi jeszcze polanami parkowymi. Na skraju, w pobliżu dworu, rośnie siedem lip tworzących wyjątkowej urody naturalną altanę.

Urządzenia w młynie w Budrach

Wieś Budry

Można tu znaleźć charakterystyczne dla mazurskiej architektury budynki z czerwonej cegły i kamienia. Ciekawą budowlą jest Kościół w Budrach z nową wieżą zbudowaną w 1888 r. Jednonawowy kościół poświęcony przez superintendenta Helwinga w 1739 r. Przy kościele znajdowała się drewniana wieża, która zawałiła się w roku 1882. Nową murywaną wystawiono w 1888r. Nieopodal kościoła można znaleźć wyjątkowe, kamienne budynki, charakterystyczne dla dawnego obszaru Prus Wschodnich oraz stary, 3-kondygnacyjny młyn z idealnie zachowanymi urządzeniami młyńskimi z XVIIIw.

Kościół w Budrach

Zespół pałacowo-parkowy w Więckach

Zespół pałacowo-parkowy w Więckach z XIX w.

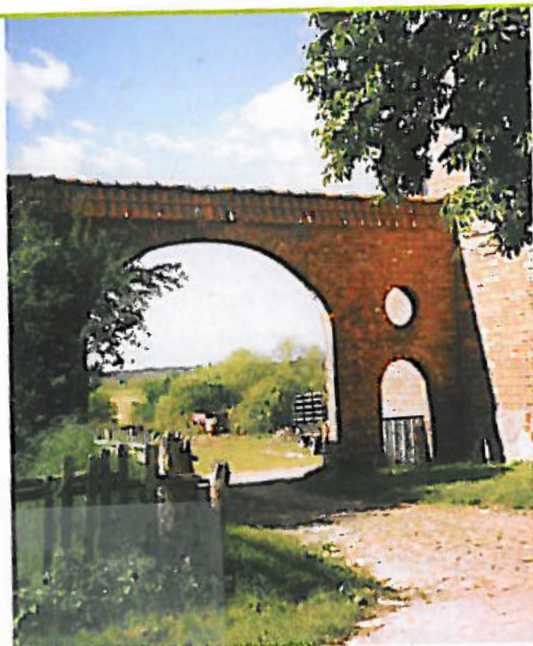
Pałac wzniesiony w I połowie XIX w., w stylu klasycystycznym. Dwukondygnacyjna budowla założona na planie wydłużonego prostokąta; park o różnogatunkowym, starym drzewostanie. Obecnie mieści się tutaj gimnazjum.

Elektrownia wodna w Ołowniku

Elektrownia wodna działająca bez przerwy do połowy 1995 r. Zalew utworzony przez zaporę tworzy jedno z najlepszych łowisk ryb na Mazurach. Wcześniej znajdowała się tu elektrownia zbudowana w okresie międzywojennym. Po wojnie pracę jej wznowiono w noc sylwestrową 1948/49. Zaopatrywała w energię pobliskie wsie i miejscowy majątek.

Elektrownia wodna w Ołowniku

Zabytkowa brama w Zabroście Wielkim

Zabrost Wielki - wieś historyczna

Jest to najlepiej zachowany zespół zabudowy wiejskiej na terenie Warmii i Mazur, który zwyciężył w konkursie na „Najlepiej zachowaną wieś historyczną”, ogłoszonym przez Stowarzyszenie Wspólnota Kulturowa Borussia w 2003r. Wieś charakteryzuje się niezwykle ciekawą zabudową architektoniczną. Zlokalizowana jest w płn. części gminy nad Węgorapą, nieopodal granicy z obwodem kaliningradzkim. Założona w XVI w. jako wieś szlachecka z dworem. Odbudowana ze zniszczeń I Wojny Światowej przez berlińskiego architekta Karla Kujatha według historycznego układu architektonicznego, z budynkami o jednolitych formach. Interesującą architekturę budynków stanowią chałupy o konstrukcji szachulcowej z podcieniami, stylizowane pazdury i wiatrownice. Niezwykle ciekawym elementem architektonicznym, wyróżniającym wieś spośród innych jest połączenie budynków mieszkalnych z gospodarczymi ozdobnymi, wysokimi bramami.

Kościół w Olszewie Węgorzewskim

Kościół w Olszewie Węgorzewskim

Zbudowany wraz z plebanią i budynkiem gospodarczym w latach 1903-1905. Wystrój wnętrza pochodzi z XVII wieku. Kościół należy do zabytków architektury IV kategorii.

Dwór w Pochwałkach

Pochodzi z przełomu XIX i XXw. Parterowy, założony na rzucie prostokąta, przykryty wysokim dachem mansardowym z poziomem mieszkalnym. Park krajobrazowy z zachowanym różnogatunkowym starodrzewiem. W zabudowaniach podwórza zachował się budynek dawnej kuźni.

Dwór w Pochwałkach

stwarza znakomite warunki do odpoczynku na łonie natury. Podczas wędrówek i spacerów spotkać tu można wiele gatunków zwierząt żyjących w naturalnych siedliskach, m.in.: jelenie, łosie, sarny, dziki, bobry czy jaszczurki. Sieć osadnicza terenu Gminy jest dość rozdrobniona. W strukturze miejscowości przeważają małe wsie, liczące do 150 mieszkańców. W dużych wsiach zamieszkuje około 22% ludności. Głównym ośrodkiem administracyjnym i zarazem największą z 16 miejscowości gminy jest Pozezdrze. Swoją siedzibę mają tutaj główne urzędy, ośrodek zdrowia oraz zakłady przetwórstwa rolno-spożywczego i urzędów rolniczych. Głównym sposobem gospodarowania gminy jest rolnictwo, leśnictwo, przetwórstwo rolno-spożywcze oraz drobna przedsiębiorczość. W ostatniej dekadzie zdecydowanie wzrosło zainteresowanie obsługą ruchu turystycznego. Służą temu czyste jeziora, lasy i możliwości uprawiania aktywnych form turystyki.

Jezioro w gminie Pozezdrze

WARTO ZOBACZYĆ

Na terenie gminy Pozezdrze znajduje się kilka wartych uwagi miejsc i obiektów:

Kwatera polowa Reichsführera Heinricha Himmlera dowódcy Policji i SS - „Hochwald” (Wysoki Las)

Jeden z najciekawszych obiektów historycznych powiatu. Bunkry z II wojny światowej ukryte w pozezdrzańskim lesie, ukończone przez robotników z organizacji Todta w 1942 r. Kwaterował tu batalion policji, który wchodził w skład oddziałów przewidzianych do obrony kwatery Hitlera w Gierłozy oraz obserwacji trójkąta: Kętrzyn – Węgorzewo – Giżycko. Maskowanie zapewniał gęsto rosnący las z funkcjonującą boczną koleją, z której korzystał pociąg pancerny Himmlera. Reichsführer przyjmował tu swych gości, m.in.: Hermanna Göringa i Wernera von Brauna – konstruktora rakiet V-2. Teren kwatery otoczony był pasmem pól minowych, ogrodzonych plotem

Kwatera polowa Himmlera

z siatki i drutu kolczastego. Zespół ukryty w lesie składał się z 9 obiektów:

- 5 schronów o dwumetrowej konstrukcji stropu i ścian,
- niedużego podziemnego garażu,
- dwóch ceglanych wartowni,
- schronu specjalnego Himmlera (21,4 x 19,3 x 8,4 m) - najlepiej zachowanego do dnia dzisiejszego obiektu kwatery. We wrześniu 1944 roku Himmler spotkał się tu z generałem Andriejem Własowem, udzielając mu zgody na tworzenie u boku Niemców - Rosyjskiej Armii Wyzwoleńczej. Kwatera została opuszczona przez jej mieszkańców 20 listopada 1944 roku, a 24 stycznia 1945 roku saperzy niemieccy wysadzili ją w powietrze. Pozostałości bunkrów stanowią współcześnie jedną z większych atrakcji turystycznych regionu.

Czynna śluza wodna w Przerwankach na rzece Sapinie

Jednokomorowa, ceglana z drewnianymi wrotami otwieranymi mechanizmem napędzanym ręcznie; zbudowana w 1910 r. w celu regulacji poziomu wody na akwenu Mamr. Pierwsza ze śluz szlaku wodnego Kanału Mazurskiego. Swoją początek ma tutaj 18,5 km szlak kajakowy rzeki Sapiny.

Śluza w Przerwankach

Kościół w Kutach

Kościół pw. Świętego Maksymiliana Kolbe w Kutach z XIX w.

Wzniesiony w 1887 roku na dawnych fundamentach z wykorzystaniem materiałów ze starego XVI-wiecznego ewangelickiego kościoła. W trakcie działań wojennych w 1945 roku został spalony. Odbudowany w latach 70-tych XX w. W kościele znajduje się gotycki krucyfiks z XV w. i barokowa rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem.

XIX-wieczny dwór murowany oraz pozostałości parku

Zlokalizowane we wsi Okowizna przy drodze wiodącej z Harszu do Ogonek. Obiekt wpisany do rejestru zabytków.

Dwór we wsi Okowizna

zwierząt, grzybów oraz owoców runa leśnego. Miłośnicy przyrody mogą podziwiać unikatowe gatunki ptaków, zwierząt i roślin. Występują tu licznie najdalej na południe wysunięte gatunki typu borealnego, chronione w rezerwach: Oświn, Mokre, na jeziorze Rydzewskim oraz na Wyspie Upałty. Rzeki płynące przez teren ziemi węgorskiej: Węgorapa i Sapina stwarzają doskonałe warunki dla kajakarzy. Największym jednak bogactwem gminy są jeziora traktowane jako raj dla żeglarzy, miłośników sportów wodnych i wędkarzy. Największą popularnością cieszy się akwen jeziora Mamry - drugiego, co do wielkości jeziora w Polsce (104 km²). Nad jeziorami usytuowanych jest wiele ośrodków żeglarskich oraz portów i przystani jachtowych, m.in. Węgorzewo, Kal i Sztynort. Dogodne dla każdego warunki pobytowe zapewnia zróżnicowana baza noclegowa. Wiele tu gospodarstw agroturystycznych, kwater wiejskich, marin żeglarskich, campingów i śródlęśnych pól biwakowych.

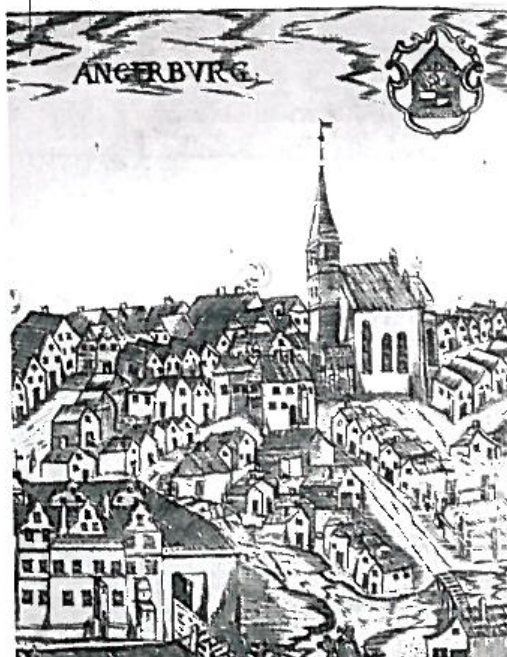
Wyspa Upałty na jez. Mamry

WĘGORZEWO - HISTORIA MIASTA

Historyczne ślady powstania miasta sięgają średniowiecza. Pierwotnie zamieszkujący okolicę jeziora Mamry Galindowie zbudowali osadę zwaną Angetete, która za sprawą Krzyżaków została zdobyta i spalona. Na zdobytych terenach w dorzeczu rzeki Węgorapy Krzyżacy wznoszą zamek w 1398 roku i nadają mu nazwę Angerburg. Osadnictwo koncentrowało się wokół zamku. Na początku XVI w. nieopodal zamku powstała nowa osada, której nadano nazwę Gerothwohl, następnie Nowa Wieś, by w końcu nazwać ją Angerburg. Prawa miejskie nadał miastu książę Albrecht Fryderyk Hohenzollern, 4 kwietnia 1571 r. Wtedy też nastąpił rozwój miasta na skutek kolonizacji osadników z Mazowsza, rozwinęło się budownictwo i szkolnictwo, powstawały kościoły i seminaria. W tym czasie miasto nosiło dwie nazwy: niemiecką Angerburg (od nazwy zamku) i polską Węgobork (przyswojenie nazwy

Sztylek Jacoba Boydta z XVII w.

Śluza Leśniewo Górne

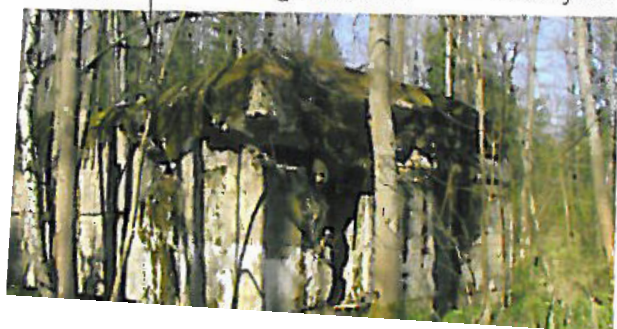
Kanał Mazurski

Budowę kanału rozpoczęto w 1911 r. Celem było połączenie Wielkich Jezior Mazurskich (poprzez Łynę i Pregolę) z Bałtykiem. Kanał miał być wykorzystywany zarówno do celów gospodarczych, jak i turystycznych. Nigdy nie został jednak ukończony. Prace przerwano w 1942 r., a do tego czasu wykonano 50,4 km, z czego ok. 22 km znajdują się po stronie Polskiej. W powiecie węgorzewskim i kętrzyńskim znajduje się pięć śluz o różnym stopniu ukończenia: Leśniewo Górne, Leśniewo Dolne, Guja-Piaski (ukończona w 100%), Bajory Małe i Długopole.

Kwatera generała Lammersa w Radziejach

W pobliżu miejscowości Radziej (ok. 3 km) znajduje się była kwatera szefa kancelarii SS Obergruppenführera Hansa Lammersa. W lesie ukryte są bunkry kwatery polowej.

Kwatera gen. Lammersa w Radziejach

Bunkier w Mamerkach

Mamerki – dawna kwatera główna Wehrmachtu – „Anna”

W lesie rosnącym 8 kilometrów od Węgorzewa, zwanym dawniej „Mamrzańskim Lasem”, usytuowano w czasie II wojny światowej Kwaterę Naczelnego Dowództwa Wojsk Lądowych, kierującą działaniami Wehrmachtu. Pierwotnie znajdowało się tutaj ponad 200 obiektów (w tym 34 żelbetonowe blokhauzy i 2 schrony przeciwpancerne). Do dzisiaj zachowało się 30 niezniszczonych bunkrów. Na jednym z nich usytuowana jest drewniana wieża widokowa, z której można podziwiać panoramę jeziora Mamry oraz przekonać się jak doskonale obiekt został zamaskowany.

Wieża widokowa na bunkrze w Mamerkach

